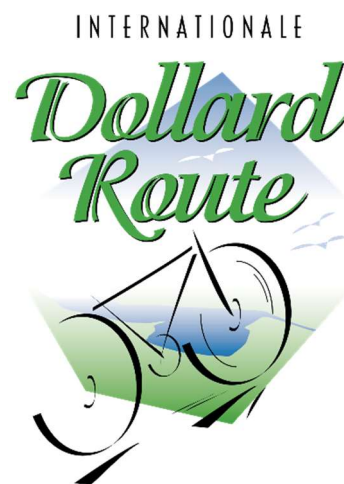


*Concept & documentatie*  
*voor*  
*duurzaam fietstoerisme*  
*aan de Waddenzee aan de hand van het*  
*voorbeeld van de*  
*Int. Dollard Route*



*Int. Dollard Route e.V.*

*Ledastraße 10*

*26789 Leer*

*0491 919696 50*

*info@dollard-route.de*

*www.dollard-route.de*

## Inleiding

Een duurzame ontwikkeling van het fietstoerisme betekent niet automatisch dat „de fiets opnieuw uitgevonden moet worden“, maar dat de thema’s duurzaamheid en wereldnatuurerfgoed Waddenzee in de reeds bestaande activiteiten en aanbiedingen geïntegreerd moeten worden. In dit concept tonen we aan de hand van een aantal voorbeelden hoe we de beide kwesties in onze communicatie en reclamemiddelen geïntegreerd hebben. Bovendien hebben we verdere ideeën verzameld die we in de komende jaren willen omzetten en die exemplarisch als stimulans moeten dienen.

### *Onderzoek van de te accentueren plaatsen en instellingen*

Het werelderfgoed Waddenzee kan op verschillende wijzen beleefd worden. We beginnen uiteraard met een onderzoek waarin wordt vastgesteld welke plaatsen, instellingen en aanbod er in de eigen regio, plaats of aan het verloop van de route zijn waar de Waddenzee op een bijzondere wijze beleefd kan worden. Er moet niet noodzakelijk een begeleide instelling of een concreet aanbod zijn. Er kunnen ook plaatsen zijn die tot een verblijf uitnodigen of waar andere projecten of instellingen (NABU, BUND, etc.) reeds informatie over flora en fauna hebben opgesteld etc.

Langs de Int. Dollard Route hebben we in totaal zes plaatsen en instellingen bepaald waar de gast een bijzondere blik in deze unieke natuurrimte krijgt:

- 1) Het Nordsee Aquarium op Borkum:  
[www.nordsee-aquarium.de/](http://www.nordsee-aquarium.de/)
- 2) Nationalparkschiff „Borkumriff“:  
[www.feuerschiff-borkumriff.de/](http://www.feuerschiff-borkumriff.de/)
- 3) Punt van Reide / Buitenplaats Reiderhoeve:  
[www.beleefdewaddennatuur.nl/bezoekerscentrum-buitenplaats-reidehoeve/](http://www.beleefdewaddennatuur.nl/bezoekerscentrum-buitenplaats-reidehoeve/)
- 4) Voormalig boorplatform bij Dyksterhusen
- 5) Kiekkaaste aan de grensovergang in Nieuwe Statenzijl:  
[www.nationalpark-wattenmeer.de/nds/erlebnisangebote/beobachtungsturm-kiekkaaste/2364](http://www.nationalpark-wattenmeer.de/nds/erlebnisangebote/beobachtungsturm-kiekkaaste/2364)
- 6) Dollardmuseum in Bunde:  
<https://www.suedliches-ostfriesland.de/ihr-feriengebiet/orte/bunde/sehenswuerdigkeiten/natur-und-kulturpark-dollartmuseum.html>

Deze plaatsen hebben we ook prominent in onze communicatie en in onze reclamemiddelen vooraan geplaatst. Op de volgende pagina’s tonen we u in welke vorm de informatie werd geïntegreerd.



## Artikels over de zes plaatsen

De artikels bevatten een korte, beschrijvende tekst, de contactgegevens en de website. Bovendien hebben de artikels een blauwe achtergrond om ze te benadrukken en tussen de advertenties zichtbaar te maken.

Bezienswaardigheden
BUNDE

**Natur- und Kulturpark Dollartmuseum**



Het Dollartmuseum bevindt zich in een 'gulphaus' uit 1710, vergelijkbaar met een Oldambster boerderij, dat de geschiedenis van de ontwikkeling van de Dollard toont van de stormvloed tot de tijd van de drooglegging. De geschiedenis van de Dollard en de dijkkaanleg, visserij op het wad, vogelrek, stormvloedien, drooglegging, verdronken dorpen en nog veel meer komen aan bod. Er zijn 17 bezienswaardigheden met informatieborden te vinden in de Dollard regio. Het verdient aanbeveling na een bezoek aan het museum de bezienswaardigheden ter plekke te bekijken.  
Rheiderlandstr. 3 | 26831 Bunde  
Tel. +49 (0) 49 53 / 8 09 47  
touristik@gemeinde-bunde.de  
www.gemeinde-bunde.de

**Kiekkaste bij de grensovergang**



U bereikt dit bijzondere uitzichtpunt over een avontuurlijk plankenpad. Bij de Kiekkaste kunt u van het uitzicht genieten en de vogelwereld van dit unieke ecosysteem bekijken. U kunt hier o.a. de brandgans, de kluut en de bonte strandloper zien. Tal van borden geven informatie over de sluis, de geschiedenis van de Dollard en de flora en fauna.  
Grensovergang Nieuwe Statenzijl

**Steinhaus Bunderhee**



Het "Steinhaus" is een van de oudste versterkte huizen in Ostfriesland. Het werd gebouwd in de 14e eeuw en was de residentie van stamhoofden in Ostfriesland.  
Steinhausstr. 64 | 26831 Bunde  
Tel. +49 (0) 49 53 / 8 09 47  
touristik@gemeinde-bunde.de  
www.gemeinde-bunde.de

**enova**



wir ostfriesen wachsen schon mit windkraft auf.  
Deshalb verstehen wir so viel davon.  
www.enova.de

DOLLARD ROUTE

30

## Algemene verwijzing naar het wereldnatuurerfgoed Waddenzee

Bovendien hebben we een dubbele pagina met algemene info over het wereldnatuurerfgoed Waddenzee en een verwijzing naar de website van CWSS ((Common Wadden Sea Secretariat) in de routegids opgenomen. Op deze pagina's wordt de gast aangespoord om op de plaatsen te letten waar de Waddenzee beleefd kan worden.



*Ervaring natuur*

**... IN EEN UNIEKE NATUUR**

In 2009 heeft de UNESCO, de organisatie van de Verenigde Naties voor onderwijs, wetenschap en cultuur, de Duitse, Nederlandse en sinds 2014 ook de Deense Waddenzee op de lijst van het Werelderfgoed geplaatst.

Nationalpark Waddenzee  
Waar zeebodem en horizon elkaar raken  
Zoals blijkt uit deze lichtstralen is er ook in Midden-Europa wildernis te vinden. De Waddenzee is grotendeels in haar oorspronkelijke toestand bewaard gebleven en is het meest vogelryke gebied in Europa en het belangrijkste natuurgebied van Duitsland. Schleiwig-Holstein, Hamburg en Nedertsaaken hebben hun deel van de Waddenzee aangewezen als nationalpark en biosfeerreservaat.  
De drie directies van de nationale parken informeren over de beschermde gebieden, de natuur en over hoe u deze natuur kunt beleven.  
www.wattenmeer-nationalpark.de - waddensea-worldheritage.org/de



**Nationalpark-schip 'Borkumriff'**



Ooit wees dit lichtschip andere schepen de vaarroute naar de Eems, tegenwoordig is het in gebruik als museumschip en informatiecentrum.

Op tal van plekken langs de Internationale Dollard Route kunt u niet alleen het wereldnatuurerfgoed Waddenzee zien, maar ook beleven. Deze locaties en faciliteiten herkent u in deze brochure aan de blauwe achtergrond. Op bladzijden 4-6 zijn zij op de overzichtskaart gemarkeerd.

INTERREG Deutschland  
Niederland

Europese Unie  
Europese Samenwerking

De project wordt in het kader van het INTERREG programma financieel ondersteund door de Europese Unie en de INTERREG partners.

DOLLARD ROUTE

10 | 11

## Climate Partner

De productie van een reis- en routegids zorgt voor emissies, dat kunnen we jammer genoeg niet vermijden. Daarom hebben we via de organisatie „ClimatePartner“ de emissies die bij de productie zijn ontstaan, „gecompenseerd“. We hebben een bijdrage betaald waarmee verschillende projecten, in de eerste plaats in ontwikkelingslanden, bevorderd worden die bijdragen tot de bescherming van het klimaat, maar ook tot de verbetering van de levensomstandigheden van de lokale bevolking. Dit engagement hebben we ook in het colofon van de reisgids benadrukt. ([www.climatepartner.org](http://www.climatepartner.org))



<p>Village: 80.000 Duits 16.000 Nederlands</p> <p>Druk: Rautenberg Druck GmbH Blinke 8   26789 Leer</p> <p>Voor de juistheid van alle gegevens aanvaarden wij geen aansprakelijkheid.</p> <p>Dit project wordt medegefinancierd door de Europese Unie.</p> <p>INTERREG Duitsland Nederland</p> <p>Niedersächsische Staatskanzlei</p> <p>provincie fryslân provincie fryslân</p> <p>provincie  groningen</p>	<p>Oldambt 32-37</p> <p>Slochteren 38-41</p> <p>Appingedam 42-45</p> <p>Delfzijl 46-49</p> <p>Loppersum 50-51</p> <p>Eemsmond 54-57</p> <p>Borkum 58-61</p> <p>Emden 62-66</p> <p>Jemgum 68-71</p>
---	--

Bij iedere drukwerkopdracht ontstaat er CO<sub>2</sub> dat bijdraagt aan de opwarming van de aarde. Met de aankoop van een certificaat kan de Intern. Dollard Route e.V. deze hoeveelheid weer neutraliseren. De aankoopprijs van het certificaat komt rechtstreeks ten goede aan milieuprojecten om de broeikasgasemissie te verminderen. Ga naar [climate-label.com](http://climate-label.com) en voer het identificatienummer 10570-1704-1004 in voor meer informatie.

**ClimatePartner**  
Klimaneutral

Druck | ID 10570-1704-1004





De routegids krijgt een identificatienummer bij ClimatePartner waarmee gecontroleerd kan worden waarvoor het geld werd gebruikt. In het geval van de routegids werd het uitgegeven voor de bescherming van 71.000 hectare Braziliaans regenwoud. Als alternatief kunnen/moeten ook lokale of regionale projecten ter bescherming van de Waddenzee ondersteund worden. Dat is reeds een vroege conclusie uit dit project.

### ClimateID Tracking

10570-1704-1003

Urkunde herunterladen ▾ Details zur Kompensation
Klimaneutralität bestätigt

Unterstütztes Klimaschutzprojekt

	<b>Dollard Route</b> Broschüre Reiseführer - Deutsche Version - 80.000 Stück	
 <b>Klimaneutral</b> ClimatePartner	<b>17.518 kg CO<sub>2</sub></b> kompensiert	Unterstütztes Klimaschutzprojekt <b>Waldschutz Santa Maria Brasilien</b>
<b>Rautenberg</b> Druck	<b>Rautenberg Druck GmbH</b>	

myclimate

Een deelaspect van de duurzaamheid en een momenteel belangrijk thema is de verlaging van de CO<sup>2</sup>-uitstoot. Het internationaal actieve initiatief „myclimate“ beheert net zoals ClimatePartner wereldwijd verschillende CO<sup>2</sup>-compensatieprojecten. Bovendien biedt het voor privépersonen en firma's verschillende tools aan om de persoonlijke CO<sup>2</sup>-uitstoot van bijvoorbeeld vlieguren, autoritten enz. te berekenen.

Het doel is uiteraard dat potentiële gasten van de Int. Dollard Route hun CO<sup>2</sup>-uitstoot berekenen, vergelijken en dan kiezen voor een zo klimaatneutraal mogelijke reis, bijv. met de trein. Link naar de website [www.myclimate.de](http://www.myclimate.de) / CO<sup>2</sup>-berekeningstool auto: [https://co2.myclimate.org/de/car\\_calculators/new](https://co2.myclimate.org/de/car_calculators/new)



### Voorstelling in het kaart van de Dollard Route

De zes onderzochte plaatsen hebben we ook in onze fietskaart die we regelmatig in een grote oplage drukken, gemarkeerd en in de legende opgenomen. Hier hebben we reeds naar de titel van de Waddenzee verwezen en een verwijzing naar de erkenning als wereldnatuurerfgoed in het jaar 2009 in het midden deel geplaatst, met de links naar de websites van het CWSS en het beheer van het nationale park.



## Integratie op de internetpagina

Ook op de nieuwe responsieve website ([www.dollard-route.de/nl](http://www.dollard-route.de/nl)) worden de zes plaatsen in kwestie vermeld en zijn ze als zogenaamde POI's (Point of Interest) in onze digitale kaartweergave geïntegreerd. Een algemene verwijzingstekst naar wereldnatuurerfgoed, een korte algemene documentatievideo van het CWSS alsook directe links naar de website van het CWSS en het beheer van het nationale park vullen de verwijzingen naar de POI's aan.

Link naar de website: [www.dollard-route.de/radfahren-am-wattenmeer/](http://www.dollard-route.de/radfahren-am-wattenmeer/)



## Fietsen langs de Waddenzee

Van harte welkom in het wereldnatuurerfgoed Waddenzee! In 2009 heeft de UNESCO, de organisatie van de Verenigde Naties voor onderwijs, wetenschap en cultuur, de Duitse, Nederlandse en sinds 2014 ook de Deense Waddenzee op de lijst van het Werelderfgoed geplaatst.

**Waar zeebodem en horizon** in elkaar overgaan. In luchtopnames is goed te zien dat ook in Midden-Europa wildernis te vinden is. De Waddenzee is grotendeels in haar oorspronkelijke toestand bewaard gebleven en is het meest **vogelrijke gebied in Europa en het voornaamste natuurgebied van Duitsland**. Schleswig-Holstein, Hamburg en Nedersaksen hebben hun deel van de Waddenzee aangewezen als nationaalpark en biosfeerreservaat.

De drie directies van de nationale parken informeren hier over de beschermde gebieden, de natuur en over hoe u deze natuur kunt beleven. Op de sites van onze partners, de [Nationalpark Verwaltung](#) en de [CWSS \(Common Wadden Sea Secretariat\)](#) vindt u verdere informatie over het **wereldnatuurerfgoed Waddenzee**. Op de fietsroute Internationale Dollard Route kunt u niet alleen het wereldnatuurerfgoed Waddenzee zien, maar op tal van plekken ook beleven. Bij Buitenplaats Reiderhoeve zijn regelmatig zo'n **100 zeehonden** te zien en in het **zeeaquarium op Borkum** kunt u kennis maken met de bewoners van de zee.



## Bezienswaardigheden aan de Waddenzee

Kaart Galerie

7 resultaten



UITKIJKPUNT - GRONINGEN

Kiekkaaste

Aan de rand van het Dollard-wad staat de observatietoren Kiekkaaste. De hoge palen beschermen de toren tegen stormvloed. Van hieruit kan het leven...

Ostfriesland Tourismus GmbH



TENTOONSTELLING - GRONINGEN

Buitenplaats Reiderhoeve

In het bezoekerscentrum 'Buitenplaats Reiderhoeve' kunt u een tentoonstelling bezoeken over de geschiedenis van de regio en het belang van de overgang...

Ostfriesland Tourismus GmbH



MUSEUM - GRONINGEN

MuzeeAquarium Delfzijl

Het museum heeft maar liefst drie spannende afdelingen te bieden: het aquarium met talrijke bewoners van de Waddenzee, de mossel-tentoonstelling e...

Ostfriesland Tourismus GmbH



UITKIJKPUNT - OSTFRIESLAND

Nordsee-Aquarium

De Noordzee geldt als een van de meest productieve zeeën ter wereld en iedere liter water bevat miljoenen organismen. Hoewel ze tot de drukst beva...

Ostfriesland Tourismus GmbH



NATIONAAL PARK - OSTFRIESLAND

Nationalparkschiff BORKUMRIFF

Das Nationalpark-Schiff Feuerschiff BORKUMRIFF ist das Informationszentrum der Insel für den Nationalpark und das Weltnaturerbe Wattenmeer. In der...



MUSEUM - OSTFRIESLAND

Natur- und Kulturpark Dollartmuseum

Het Dollartmuseum bevindt zich in een gulfluis uit 1710, vergelijkbaar met een Oldambter boerderij, dat de geschiedenis van de ontwikkeling van...



SCHEEPVAART - OSTFRIESLAND

Fahrtgastschiff Dollard-Fähre

Met het passagierschip 'Dollard' kunnen fietsers comfortabel de Dollard oversteken sinds 2010: van Ditzum in het Rheidlerland gaat het eerst naar...

## CO<sup>2</sup>-berekeningstool op de website

Om onze gast direct op de website de mogelijkheid te bieden om de CO<sup>2</sup>-uitstoot van zijn reis te berekenen, hebben we een berekeningstool van de pagina [www.carbonfootprint.com/integrate.html](http://www.carbonfootprint.com/integrate.html) geïntegreerd in de rubriek „Reis“ (tot nu toe gebruikten we de berekeningstool van myclimate.de, deze kan echter jammer genoeg niet met geïntegreerd worden). Net zoals bij de plaatsing van de advertentie in de routeplanner willen we de gast aansporen om de CO<sup>2</sup>-uitstoot van zijn reis te berekenen en in het ideale geval voor de variant met de laagste emissie te kiezen.

The screenshot shows a website page titled "Über die Dollard Route". The navigation bar includes "Dollard Route", "Radreise", "Erleben", "Übernachten", "Service", and "Fährverbindungen". The main content is divided into two sections: "Mit dem Auto" and "Mit der Bahn".

**Mit dem Auto**

Die Dollardregion liegt im Nordwesten der Bundesrepublik und im Nordosten der Niederlande und kann ganz einfach über die Autobahnen A 1, A 28, A 29 und A 31 erreicht werden.

Auch wenn das Auto eine sehr flexible und schnelle Art der Anreise bietet, möchten wir Sie einladen den CO<sup>2</sup>-Ausstoß einer Anreise mit dem Auto z.B. mit dem für eine Anfahrt mit der Bahn zu vergleichen und eventuell auf die CO<sup>2</sup>-sparende Variante auszuweichen.

**Mit der Bahn**

Mit der Bahn können Sie auf deutscher Seite nach **Leer** oder **Papenburg** anreisen. In den Niederlanden gibt es in folgenden Orten Bahnhöfe: **Winschoten, Scheemda, Uithuizen, Warffum, Uithuizermeeden, Roodeschool, Bad Nieuweschans** und **Eemshaven**.

+++Bitte beachten Sie, dass auf Grund der beschädigten Eisenbahnbrücke bei Weener zur Zeit keine Zugfahrten direkt in die Niederlande oder umgekehrt möglich sind. Es gibt aber einen Transfer mit dem Bus zwischen Leer und Bad Nieuweschans. Ob eine Fahrradmitnahme in dem Bus möglich ist klären Sie bitte individuell für Ihre Gruppe mit der Firma Arriva: +31 900 9292 +++.

The right side of the page features a CO<sup>2</sup> calculator interface titled "Willkommen beim führenden CO<sup>2</sup>-Rechner im Internet". It includes a navigation menu with "Wohnen", "Flüge", "Auto", "Motorrad", "Bus & Bahn", "Secondary", and "Ergebnis". The "Auto" tab is selected. The interface prompts the user to select a country (currently "Deutschland") and a time period for calculation. It also includes a "Speichern" button and a "Wohnen >" button. At the bottom, it states "Powered by Carbon Footprint" and "Unsere CO<sup>2</sup>-Berechnungsergebnisse zu Ihrer Website hinzufügen. Entwickelt von RADsite".

## Ontwikkeling van „Waddenzee-aanbiedingen“

Producten zoals de reisgids en het routeplan richten zich doelbewust op fietsers die meerdere dagen met overnachting onderweg willen zijn. Voor dagtoeristen die bijv. in vakantiewoningen overnachten of met de camper reizen, hebben we in het kader van het project de brochure „Daguitstappen aan de Dollard“ ontwikkeld.

Daarbij rijden de gasten met de fiets rond de zeearm Dollard en varen op de heen- of terugweg met het passagiersschip „Dollard“ naar Ditzum, Emden of Delfzijl. Deze rondrit verbindt drie van de zes plaatsen aan de Dollard Route waar de Waddenzee beleefd kan worden:

- Punt van Reide / Buitenplaats Reiderhoeve
- Voormalig boorplatform bij Dyksterhusen
- Kiekkaaste aan de grensovergang in Nieuwe Statenzijl

Met deze aanbiedingen kunnen we dus ons portfolio uitbreiden en een aanbieding voor dagtoeristen creëren en daarbij tegelijkertijd de informatie en plaatsen waarop de Waddenzee beleefd kan worden, integreren en zo dichterbij de gast brengen. Dit is dus een voorbeeld voor een aanbieding met het karakter van het wereldnatuurerfgoed.

De uitstapbrochure werd in de loop van het project in een oplage van 30.000 stuks gedrukt en ook verdeeld. Ze werd ook na afloop van het project verder gedrukt.

### FAHRPLAN und TARIFE für die Saison 2018

#### Tarife\*

	Einfache Fahrt Ems - (Rt. 04/11/12)	Hin- u. Rückfahrt Ems - (Rt. 04/11/12)
Ditzum nach Emden	5,20 €	10,40 €
Emden nach Delfzijl	10,20 €	20,40 €
Ditzum nach Delfzijl	12,20 €	24,40 €
Fahrräder/Fahrgäbe	3,20 €	6,40 €
Tandem/Langradler	5,20 €	10,40 €

\* Familienrabatt für Hin- und Rückfahrt 20 %  
\*\* Ab 11 Personen reduzierten sich alle Preise um 1,- € pro Person (gilt nicht für den Transport des Fahrrades)

Bügelgeräten vom Reisebüro fahren kostenlos mit, Nachweise erforderlich.

#### Fahrplan\*

Ditzum	ab	8.30 Uhr
Emden	an	9.10 Uhr
Emden	ab	9.20 Uhr
Delfzijl	an	10.40 Uhr
Delfzijl	ab	10.50 Uhr
Emden	an	12.10 Uhr
Emden	ab	12.20 Uhr
Ditzum	an	13.00 Uhr
Pause		1,5 Std.
Ditzum	ab	14.30 Uhr
Emden	an	15.10 Uhr
Emden	ab	15.20 Uhr
Delfzijl	an	16.40 Uhr
Delfzijl	ab	16.50 Uhr
Emden	an	18.10 Uhr
Emden	ab	18.20 Uhr
Ditzum	an	18.55 Uhr

\* Fahrten Emden und Ditzum am nächsten Freitag und Sonntag im Schiff möglich, von hier über zu den Booten. \*RT\* werden von hier, die zu sich von nächst Kunde zu geben.

#### Fahrtzeitplan

Mat:	Mi, u. Sa., sowie 1. Mat, 18. Mat (Hindemphuis), 11. Mat
Juni:	Mi, Fr, u. Sa.
Juli:	Mi, Fr, u. Sa., sowie 29. Juli (Hindemphuis)
August:	Mi, Fr, u. Sa.
Sept.:	Mi, u. Sa.
Oktober:	3. Oktober (Tag der Deutschen Einheit)

### TAGESAUSFLÜGE am Dollard

mit Schiff & Rad

Rund um den Dollard –  
Radtour von Delfzijl  
nach Ditzum oder Emden

Ausflug zum Markttag nach Delfzijl  
in den Niederlanden

#### Kein eigenes Fahrrad? Kein Problem!

Sie können sich jeweils in Ditzum und Emden ein Fahrrad an den Paddel und Pedalstationen ganz in der Nähe der Fähranleger mieten. Mieträder von Paddel und Pedal werden zudem kostenlos auf der MS Dollard mitgenommen. Reservieren Sie gerne Ihre Fahrräder im Voraus:

Paddel und Pedal Ditzum: 0174 995 46 33  
Paddel und Pedal Emden: 0160 369 27 39

#### INTERNATIONALE Dollard Route

Die mit einem „A“ markierten Schilder der Int. Dollard Route führen Sie von Delfzijl nach Ditzum und umgekehrt.

**Ticketbuchung und weitere Informationen unter:**  
 Internationale Dollard Route e.V.  
 Ledastraße 10, 26789 Leer, ☎ 0491/91 96 96 50  
 ✉ info@dollard-route.de, www.dollard-route.de

**Buitenplaats Reiderhove** Kiekkaase

**RADTOUR** von Delfzijl nach Ditzum oder Emden

Sechunde beobachten, lecker Fischessen und eine Schifffahrt erleben? Das geht nicht nur auf den ostfriesischen Inseln oder an der Küste, sondern auch in unserer Region direkt am Dollard! Mit unserem Fahrgastschiff „Dollard“ haben Sie zahlreiche Möglichkeiten die Region kennenzulernen.

Starten Sie z.B. mit der „Dollard“ ab Ditzum zur niederländischen Hafenstadt Delfzijl. Ihr eigenes Fahrrad können Sie natürlich mitnehmen. Neben der **Mühle Adam**, in der Kunstwerke ausgestellt sind, lernen Sie im **Museum „Aquarium“** die Meeresbewohner des **Waddensees** kennen. Sie verlassen die Stadt in Richtung Osten nach Termonterzijl, hier können Sie sich in verschiedenen Restaurants stärken und z.B. das Museumschiffwerk „Cremé“ besichtigen.

Kurz hinter Termonterzijl liegt der **Buitenplaats Reiderhove**. Das Gebäude ist am Wochenende geöffnet. Es bietet einen Aussichtsturm, sowie zahlreiche Infos über die Vegetation am Dollard. In der Nähe des „Buitenplaats“, auf der Landzunge Punt van Reide, kann man bei gutem Wetter zahlreiche Sechunde beobachten, die sich am Stand tummeln und die Sonne genießen.

Bevor Sie den Grenzübergang in Nicuse Statenzijl erreichen, können Sie einen kleinen Schlenker in den Reidervolder Polder fahren. Hier können Sie samstags in der Kunstgalerie „De Groninger Kroon“ Kaffee, Tee und Kuchen genießen und zahlreiche Kunstwerke bestaunen. Am Grenzübergang angekommen führt ein verschlungenener Bretterpfad durch das Schilf zum sogenannten **„Kiekkaase“**, ein Vogelbeobachtungspunkt und Rastmöglichkeit direkt am Dollard. Einen letzten Blick auf die Meeresbucht können Sie von der ehemaligen **Bohrinsel in Dyksterhusen** werfen, bevor Sie wieder Ihren Startpunkt Ditzum erreichen. Hier können Sie den Ausflug bei einem Abendessen in einem der zahlreichen Restaurants ausklingen lassen.

Diesen Tagesausflug können Sie selbstverständlich auch in **umgekehrter Richtung** fahren und die Fahrt um 16:50 Uhr ab Delfzijl (siehe Fahrplan auf der Rückseite) für Ihre Rückfahrt nach Ditzum nutzen.

**Kutter in Ditzum** **Bohrinsel Dyksterhusen**

**AUSFLUG** zum Markttag nach Delfzijl (NL)

Jeden Mittwoch von ca. 10:00 Uhr bis in den Nachmittag ist Markttag in Delfzijl. Hier finden Sie eine große Auswahl an Gemüse, Obst und Blumen, aber auch Stoffen, Fisch und den typisch niederländischen Käse und zubereitete Speisen.

Wenn Sie Ihr Fahrrad mitnehmen, empfiehlt sich ein Ausflug in die Nachbarstadt Appingedam. Hier können Sie den historischen Stadlern mit der **„Nikolaikirche“** erkunden sowie die sogenannten **„Hängenden Kächen“** bestaunen. Anschließend können Sie zurück nach Delfzijl fahren und sich auf dem **„Molenplein“** (Mühlenplatz) die große Mühle **„Adam“** und die Kirche **„Nederlands Hervormende Kerk“** ansehen.

Am späten Nachmittag geht es mit dem Fahrgastschiff „Dollard“ zurück nach Emden und Ditzum.

**Der Markt in Delfzijl mit der Mühle „Adam“ im Hintergrund**

## Conclusie & verdere ideeën

In het project „Watten Agenda“ hebben we de eerste stappen inzake de invoering van een duurzaam fietstoerisme aan de Waddenzee gezet. Een ding staat vast: Er zijn nog veel potentieel en mogelijkheden om het gestarte proces verder te zetten. In de loop van het project zijn talrijke ideeën ontstaan die we in de komende jaren willen omzetten. Naast de hierboven vermelde documentatie moeten enkele van deze ideeën op deze plaats als verdere inspiratie dienen:

*Druk op 100% gerecycled papier*

In de toekomst moeten zoveel mogelijk printproducten van de Int. Dollard Route e.V. op 100% gerecycled papier worden gedrukt. Ook bij het interne beheer moet het gebruik van papier in de eerste lijn worden teruggedrongen, maar waar het nodig is, mag enkel gerecycled papier worden gebruikt.

*Uitbreiding van het gastenquêteformulier*

Gasten die een fietsreis op de Int. Dollard Route boeken, krijgen bij hun reisdocumenten een enquêteformulier meegestuurd dat ze naar ons kunnen terugsturen. Dit enquêteformulier willen we uitbreiden om bijvoorbeeld vast te stellen of onze gasten zich ervan bewust zijn dat de Waddenzee wereldnatuurerfgoed is. Verdere vragen zijn bijv. of onze tips voor een klimaatneutralere reis effect hebben en gasten daadwerkelijk bijv. met de trein zijn gereisd in plaats van met de auto.

### *Duurzaamheidszegel controle van de aanbieders*

Door de actuele, publieke debatten wordt almaar meer mensen gesensibiliseerd om een ecologische en klimaatvriendelijke levensstijl aan te nemen. Ook voor vakantie letten steeds meer gasten op duurzame en ecologische aanbiedingen. Daarom willen we in de komende jaren evalueren welke aanbieders langs de Dollard Route bijv. waarmerken voor duurzaam handelen e.d. hebben. Het doel is deze zegels in de marketing zichtbaar te maken en zo de informatie eenvoudiger toegankelijk te maken voor de gast.

### *Klimaatvriendelijke reis vooraan plaatsen bij de boeking*

Met de CO<sup>2</sup>-berekeningstool op de website en de advertentie van myclimate.de in de routegids van de Dollard Route hebben we reeds eerste stappen gezet om onze gasten op een klimaatvriendelijke reis te wijzen. In de komende oplagen van onze brochures willen we de informatie nog meer op de voorgrond plaatsen.

We hebben nog meer ideeën, die moeten als eenvoudig om te zetten ideeën als voorbeeld dienen.

Alle producten die we in dit concept hebben voorgesteld, stellen we u ook graag ter beschikking voor uw eigen werk. Neem voor meer informatie contact op met:

Int. Dollard Route e.V.  
Ulrich Schmunkamp  
Ledastraße 10  
26789 Leer  
0491 919696 41  
schmunkamp@dollard-route.de  
www.dollard-route.de

**Het project "Watten-Agenda" werd mogelijk gemaakt door de volgende partners**



## Bronnen voor professionele informatie over de Waddenzee

Wat is het wereldnatuurerfgoed Waddenzee? Deze vraag beantwoordt het CWSS (Common Wadden Sea Secretariat) zeer goed op zijn internetpagina. In de officiële “Waddenzeegereedchapskist” zijn talrijke teksten, foto’s, links en veel andere informatie in het Duits, Nederlands, Engels en Deens te vinden voor gebruik in publicaties.

<https://www.waddensea-worldheritage.org/de/resources> (Zoekterm: gereedchapskist)

Van deze elementaire informatie over de Waddenzee hebben we bij de nieuwe oplage van onze reis- en routegids alsook bij de herwerking van de internetpagina gebruikt gemaakt. **Principieel raden we aan om contact op te nemen met het CWSS** en alle content die u over het thema Waddenzee wil publiceren, af te stemmen.

Een andere professionele contactpersoon voor gespecialiseerde informatie over het thema Waddenzee is het beheer van het nationale park in Wilhelmshaven: [www.nationalpark-verwaltung.de](http://www.nationalpark-verwaltung.de)

## Informatiebronnen over duurzaam toerisme

De informatiebronnen over duurzaam of zacht toerisme zijn omvangrijk en veelzijdig... en soms ook gortdroog. Ondanks de ingewikkelde begripsbepalingen is het voor de meesten principieel duidelijk waarom het gaat bij het thema duurzaamheid: natuur, klimaat en hulpbronnen sparen zodat toekomstige generaties onder waardige omstandigheden op de aarde kunnen leven. Hier vindt u slechts een klein overzicht van de informatiebronnen waar gespecialiseerde informatie maar ook inspiratie over het thema duurzaamheid te vinden is:

Een actuele publicatie van het Duitse Umweltbundesamt:

<https://www.umweltbundesamt.de/publikationen/nachhaltigkeit-im-tourismus-entwicklungen-ansaetze>

Informatieportaal met basisinfo over duurzaam leven

<https://utopia.de/>

„Rapport Duurzaamheid“ van de DTV:

<https://www.deuschertourismusverband.de/impulse/nachhaltiger-tourismus.html>